

PÕLVNEMISLUGU

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kannusta. (Väike-Maarja)

Nr. 8

veebruar

1999.a.

Head uut aastat lehe lugejatele, autoritele ja tegijatele !

Kuna "PÕLVNEMISLUGU" 1. number ilmus novembris 1997.a., siis lõppeva aasta jooksul ilmus 6 numbrit. Kui arvestada neljakuulist suvepuhkust, siis tuleb ilmunissageduseks üks number 1,3 kuu kohta, aastas tuleks seega 2 numbrit kuus.

Lehe sisu ühtlasel tasemel hoidmist ja küljendamisel rubriikide paigutamist takistab materjali laekumine. On tekkinud küll kindel autorite ring ning mõned pikemad artiklid jaotuvad mitme numbriga peale, ometi peaks autoreid olema kolm korda rohkem. Sel juhul oleks võimalik artikleid valida ja paigutada neid lehte lähtudes vaheldusrikkuse printsiibist. Vähe oleme saanud pilte rubriiki "Üks vana foto" paigutamiseks. Kes ei soovi esineda pikema artikliga, võiks ikkagi pakkuda midagi rubriikidesse "Väljavõtteid loetust", "Asjakohast nalja", "Tasub teada" või "Mõttepärlid kuulsatelt". Ootame ka teateid, milline varem ilmunud artikkel sobiks suguvõsaurijate teadmiste täiendamiseks lehes ära trükkida. Või ehk on teada mõni luuletus, mis käib endisaegsete inimeste ning sugulussuhete kohta. Ka töid, millele võiks üldnimetuse "Uurimus" anda, ei ole lehes veel ilmunud. Tunneme puudust ka kriitikast ja ettepanekutest. Siiski – Raplast soovitati avada kuulutuste rubriik. Heldin Allik soovib: paluda abi, kui keegi on oma uurimuses kuskile kinni jäänud või teatada näiteks oma valduses olevast huvipakkuvast arhiivimaterjali koopiast. Võiks teatada ka lühidalt huvitavatest leidudest muuseumis, arhiivis või raamatukogus, pakkuda edasiarendamiseks mõnd oma sugupuu kõrvalharu, mis edasises töös jäi kasutamata.

Meie lugejate vähest aktiivsust näitab mingil määral ka see, et suveks väljakuulutatud konkursile "Parim 1998.a. suvel saadud teave eellaste kohta" ei esitatud ühtegi tööd.

9.jaanuaril 1999. aastal toimunud Tallinna osakonna uusaasta kogunemisel autasustasime möödunud hooaja parimaid autoreid. Nendeks olid H.Reinsalu, H. Laht ja V. Liventaal. Sama autasu – seltsi embleemiga dokumentide karp anti üle ka lehe tehnilisele toimetajale Endla Nugisele.

Veel ühele probleemile – kuidas "PÕLVNEMISLUGU" levitada – on vaja leida lahendus. Pakun ettetellimise sisseviimist. Seda küll mitte tuntud kujul, vaid oma nimega varustatud lipikul avaldada soovi mõne puuduva numbriga (1 – 7) saamiseks või kõigi uute numbrite tellimiseks. Seltsi liikmed, kes igakuistel kogunemistel ei osale, peavad tellimislipikul näitama ära seltsikaaslase, kes talle lehe kätte toimetab.

Autoritele on nende artikleid sisaldavad lehenumbriid garanteeritud.

Lahtiseks jääb aga veel seltsi teiste osakondade liikmete tellimissoovidega arvestamine. Selleks ootame ettepanekuid. Kõigile head koostööd soovides

Teie Ants Roomets

Käesoleval aasta jaanuari lõpus möödus 80 aastat Vabadussõja ühest otsustavamast lahingust, **Paju lahingust**. Sellest lahingust ja seal surmavalt haavata saanud legendaarsest Vabadussõja kangelasest Julius Kuperjanovist on võimalik lugeda mitmest ilukirjanduslikust ja ajaloolisest teosest. 24.vebruaril on meie vabariigi 81. sünnipäev. Oleme otsustanud ja püüame ka edaspidi ära märkida suuremaid tähtpäevi ja edaspidi pöörata rohkem tähelepanu Eesti riiklusele, rahvastikule ja rahvustundele. Järgnevad kolm lehekülge ongi koostatud sellest lähtudes.

Kõigepealt toome Teie ette Eesti Kaitseväge ülemjuhataja kindral Johan Laidoneri esivanemaid tutvustava osa tema 50. sünnipäeva puhul 12. veebruaril 1934.a. välja antud teosest, kus mälestusi jagavad kaasaegsed ja kus

esimesed 23 lehekülge on Viljandi koolinõunik Mart Raud pühendanud J.Laidoneri suguvõsale. Lühikokkuvõtte sellest koos suguvõsa redeliga järgnevalt avaldamegi.

1782.a. revisjoni aktis seisab, et Viljandimaal Viiratsi vallas Kurika külas (edasine Mäeltküla) Laidu talus elas peremees **Laidu Aadu Tõnis**, kelle naiseks oli sama küla Kiisa peremehe tütar **Ann**. Revisjoni andmete järgi on Laidu Tõnis Aadu poeg sündinud 1739.a ja tema naise kohta peaksid andma täpsemaid andmeid Viljandi Kõpu koguduse kirikuraamatud, ent kahjuks ei ulatu need kaugemale kui 1780. aastani. Tuli hävitas koguduse arhiivi. Seega tuli leppida vakuraamatute ja teiste kaudsete ürikutega.

Vakuraamatud korraldasid orjuste ja maksude küsimusi. Neis puuduvad andmed peremehe perekonna kohta talus, on küll peremehe nimi, töövoimeliste inimeste ja peremehe alaealiste laste arv. Pärisorjuse ajal ei olnud talupoegadel perekonnanimesid ja inimesed märgiti dokumentidesse talude järgi, milles nad elasid. Kui peremehe surma tõttu läks talu teise sugukonna kätte, siis saab vakuraamatust selle kohta selgitust ainult kaudsete andmete põhjal. Vakuraamatus ei ole otse öeldud, kas uus peremees on endise poeg, vend, sugulane või päris võõras. Kuid on teada, et pärisorjuse ajal püsisid talud sugukonnas kaua ja läksid alles siis teise perekonna kätte, kui peremehel puudusid töövoimelised lapsed või kui ta oli lasteta. Niisugust rahvaste rändamist talust talu, nagu seda näeme pärast teoorjuse ja veel rohkem raharendi ning kohtade müümise ajal, ei tulnud ette. Kui vakuraamatu andmetel peremehel oli mitu last, siis võib pidada kaunis tõenäoliseks oletust, et uus peremees on vana peremehe poeg, eriti veel siis, kui seda oletust kinnitab vanaduse vahekord vana ja uue peremehe vahel.

Tolleaegse riikliku arhiivi nõukogu liige, tuntud suguvõsade uurija, kadunud Tiido Laur viis Laidoneride sugupuu Põhjasõjani. Ta püstitas ka hüpoteesi, et Laidoneride suguvõsa on pärit Saaremaalt. Nimelt näitab ta uurimuses "Laidoneride kõrgealine suguvõsa Lõuna-Eesti vaku- ja revisjoniraamatute valgustusel", et arvas esialgu Laidoneride esiisa **Sarrema Jurri** olevat tulnud Viiratsi valda Põhjasõja ajal. Riias Läti riigiarhiivis alalhoitavast Viiratsi mõisa 1713.a. vakuraamatust luges ta välja, et Kurika küla peremeeste hulgas oli "Sarrema Jurri", kelle peres 4 töõjõulist hinge. 1717.a. kohta on samas kirjas, et "Laido oder Sarrema Jurri", kelle peres 4 töõjõulist hinge. 1717.a. kohta on samas kirjas, et "Laido oder Sarrema Jurri" peres on juba 6 liiget. Uurija oletab, et see esiisa "Laido Jüri" tõi saartelt hüüdnime "laid". Tema talu Kurikal hakati hüüdma "Laidu" taluks 1713. ja 1717. aastate vahel. Edasi leidis aga kinnitust, et Laidu Jüri elas Viiratsis juba enne Põhjasõda. Andmed saadi rootsiaegselt Viljandi ümbruse kaardilt aastast 1683. Sellel kaardil talu nr. 53 peremees oli "Sareme Jörgen" (Jüri rootsi keeles). Pärastistel kaartidel on sellel kohal Laidu talu.

Edasisel uurimisel aga selgus, et Sareme on hoopis Saaremäe, läheduses voolav oja läheb mööda Riiumäest ja ojal oli nimi Laiduoja. Põhjasõja ajal oja ääres olnud neljast talust jäi järele ainult Saaremäe talu ja sai uueks nimeks Laidu. Hüpotees Saaremaa päritolust langes kokku ja kindral Laidoner jääb põliseks Sakalamaa kodanikuks.

Kindral põlvneb Laidu Jüri nooremast pojast Jaagust. Kuna selleks ajaks tekkinud 2 Laidu nimelist talu oli vaja eristada, siis kirjutati noorema peremehe nime taha "noor", seega **Laidunoor** kirikukirjades, mis mõisakirjades moonutati. Nii saadigi **Laidoner**.

Hea pildi annab suguvõsa kohta järgmine redel:

1. Saaremäe ehk Laido Jüri (sünd. 17. sajandi keskel, surn. 1717. ja 1722.a. vahel).
2. Laido Jaak (vakuraamatus 1722 "Laido Jak").
3. Laido Aadu.
4. Laido Aadu Tõnis (sünd.1739) ja tema naine Ann (sünd.1737), Kiisa Märdi tütar.
5. Peeter Laidoner (rev. kirjades ja vakuraamatutes "Laidoner", kirikukirjades "Laidonor"), sünd. 1774 ja tema naine Liiso (sünd. 1789 ja surnud 31.07.1830).
6. Jaak Laidunoor (sünd. 1800.a., surn. 1847.a.). Tema naine Kadri (sünd. 19.10.1805, surn.?)
7. Hans Laidoner (sünd. 20.11.1827, surn. 14.12.1892). Tema naine Miina, vallasp. (oletame, et st vallasperekonnanimi e. neiupõlvenimi - toimetus) Tracks (sünd.12.12.1827, surn.12.06.1901).
8. Jaak Laidoner (sünd. Viiratsi Mustrikul 27.06.1854, surn. 06.05.1911) ja tema naine Mari, vallasp. Saarsen (sünd.27.10.1851, 1934.a. veel elas).
9. Johan Laidoner, sünd. Viiratsi Rabal 12.veebruari 1884.a. (Kindrali sünnipäev on antud uue kalendri järgi, kõik teised kuupäevad vana kalendri järgi.)

kindral JOHAN LAIDONER

EESTI ELANIKE ARV (A.Mägi raamatust "Eesti rahva ajaraamat")

(a-il 1881 – 1939 ja 1959 – 1970 ametlike andmete järgi, ülejäänud arvud umbkaudsed.)

aasta	elanikke	neist eestlasi	aasta	elanikke	neist eestlasi
1200	200 000		1979	1 460 000	948 000
1558	300 000		1989	1 566 000	963 000
1625	100 000		1990	1 572 000	966 000
1694	350 000		1991	1 570 000	967 000
1697	280 000		1992	1 562 000	966 000
1710	120 000		1993	1 527 000	965 000
1760	350 000		1994	1 507 000	962 000
1782	480 000		1995	1 492 000	958 000
1815	580 000		1996	1 476 000	954 000
1858	760 000		1997	1 462 000	950 000
1881	880 000	780 000	1998	1 454 844	946 646
1897	980 000	890 000			
1919	1 070 000	950 000	1979. ja 1989. a. on rahvaloenduse andmed		
1934	1 124 000	1 000 000			
1939	1 134 000	1 010 000	1979. – 1998. vt. Statistika aastakogumik		
1941	990 000	900 000	Rahvastik I Demograafia üldandmed		
1950	950 000	800 000	Tallinn, 1998		
1959	1 197 000	890 000			
1970	1 356 000	925 000			

Prof. Ene Tiidu andmetel oli 1922.a. I Eesti rahvaloenduse põhjal Eesti rahvastiku rahvuslik koostis järgmine:

	1922.a.	võrdluseks	1934.a.	1989.a.	1998.a.
eestlasi	970 000		1 000 000	963 000	946 646
venelasi	92 000		93 000	475 000	409 111
sakslasi	18 000		16 000	3 500	1 300
rootslasi	8 000		8 000	300	
juute	4 600		4 400	4 600	2 400
lätlasi	3 000		5 400	3 100	2 700
soomlasi	1 000			16 600	13 000
ukrainlasi				48 000	37 000
valgevenelasi				28 000	21 500
muud	13 000			24 000	22 000

Seega 1922.a. oli Eesti Vabariik rahvusvabariik, kus 88% elanikkonnast olid eestlased. Vähemusrahvusi oli Peipsiäärsete ja Setumaa venelaste näol, rannarootslaste ja baltisakslaste näol. Lisaks veel 4 000 juuti, 3 000 lätlast, paar tuhat poolakat ja tuhatkond soomlast ning ingerlast. Esimene sõjajärgne rahvaloendus toimus 1959.a., viimane aga 1989.a. Selle järgi elas 1989.a. loenduse ajal Eestis 963 000 eestlast, 475 000 venelast, 48 000 ukrainlast, 28 000 valgevenelast, 17 000 soomlast-ingerlast ja 35 000 muust rahvusest elanikku.

1993. aastal avaldatud andmetel elas maailmas 1992.a. ligikaudu 1 113 000 eestlast; neist Eestis 963 281 inimest, Venemaal 46 390, USA-s 26 760, Rootsis 25 500, Kanadas 20 530, Austraalias 6 330, Ukrainas 4 208, Kasahstanis 3 397, Lätis 3 312, Suurbritannias 2 730, Saksamaal 2 400, Gruusias 2 316, Usbekistanis 854, Valgevenes 804, Soomes 640, Leedus 598, Kõrgõzstanis 430, Brasiilias 350, Aserbaidzaanis 324, Moldaavias, Turkmeenias ja Argentiinas 282 ja 200 vahel, Venetsueelas, Tadžikistanis, Uus-Meremaal, Prantsusmaal, LAV-is ja Belgias 150 ja 100 vahel; Armeenias 89, Sveitsis, Taanis, Norras ja Hollandis 60-40 in.

Üksikuid eestlasi elab peaaegu igal pool (Hille Kulu "Eestlased maailmas" Tartu 1992.a.). Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu TK presidendi Mäido Kari andmetel on ka Iisraelis, Egiptuses ja Jaapanis 30-70 eestlast.

Eesti Vabariigis elab praegu 140 erinevat rahvust.

Ekh huvitab astroloogiahuvilisi, et riikide, maade ja rahvaste astroloogia järgi on Eesti Kaljukits koos Islandi, Albaania ja Tiibetiga. Kaljukitse ja Kalade tähemärgi alla paigutuvad väikerahvad.

Vabariigi 81. sünnipäeva puhul on kohane meenutada ka valitsusejuhte ajavahemikul 1918 - 1944

EESTI VABARIIGI VALITSUSEJUHID 1918-1940 (A.Mägi raamatust "Eesti rahva ajaraamat")

24.02.1918-26.11.1918	9 k. peaminister	Konstantin Päts (Ajutine Valitsus) (ka siseminister)
26.11.1918-09.05.1919	5,5 k. peaminister	Konstantin Päts (ka siseminister)
09.05.1919-18.11.1919	üle 6 k. peaminister	Otto Strandmann (ka sõjaminister)
18.11.1919-28.07.1920	üle 8 k. peaminister	Jaan Tõnisson
28.07.1920-30.07.1920	3 p. peaminister	Ado Birk
30.07.1920-26.10.1920	ligi 3 k. peaminister	Jaan Tõnisson
26.10.1920-25.01.1921	3 k. peaminister	Ants Piip (ka sõjaminister) 12.1920 riigivanem
25.01.1921-21.11.1922	1a.10 k. riigivanem	Konstantin Päts
21.11.1922-02.08.1923	üle 8 k. riigivanem	Juhan Kukk
02.08.1923-26.03.1924	ligi 8 k. riigivanem	Konstantin Päts
26.03.1924-16.12.1924	8,5 k. riigivanem	Friedrich Akel
16.12.1924-15.12.1925	1 a. riigivanem	Jüri Jaakson
15.12.1925-23.07.1926	üle 7 k. riigivanem	Jaan Teemant
23.07.1926-04.03.1927	ligi 7,5k. riigivanem	Jaan Teemant
04.03.1927-09.12.1927	üle 9 k. riigivanem	Jaan Teemant
09.12.1927-04.12.1928	1 a. riigivanem	Jaan Tõnisson
04.12.1928-09.07.1929	üle 7 k. riigivanem	August Rei
09.07.1929-12.02.1931	1 a.7 k. riigivanem	Otto Strandman
12.02.1931-19.02.1932	1 a. riigivanem	Konstantin Päts
19.02.1932-19.07.1932	5 k. riigivanem	Jaan Teemant
19.07.1932-01.11.1932	üle 3 k. riigivanem	Karl Einbund
01.11.1932-18.05.1933	5,5 k. riigivanem	Konstantin Päts
18.05.1933-21.10.1933	5 k. riigivanem	Jaan Tõnisson
21.10.1933-09.05.1938	4 a. 7 k. riigivanem	Konstantin Päts, alates 18.02.1937 riigihoidja
23.04.1938-23.07.1940	2 a. 3 k. president	Konstantin Päts
09.05.1938-12.10.1940	1 a. 5 k. peaminister	Kaarel Eenpalu (end. Karl Einbund)
12.10.1939-21. 06.1940	üle 8 k. peaminister	Jüri Uluots, presidendi kohusetäitja
18.09.1944-22.09.1944	5 p. peaministri aset.	Otto Tief (ka siseminister)

Mis tehtud, teoksil, tulemas...

- 10.01. 1998 Tallinna osakonna aastavahetuse tähistamine Katleris
- 14.02. Ettekanne Pille Kipperilt "Talupojad ja mõisarahvas rahvaluule valgusel"
- 14.03. EGS aastakoosolek Tartus
- 18.04. Külastasime Taani Instituuti Vene tänaval
- 03.05. Kohtumine skandinaaviamaade suguvõsauurijate delegatsiooniga Kloostriaidas
- 09.05. Katleris omavaheline arutelu – tagastame mikrofilmid, läheme suvepuhkusele
- 09.10. Kohtumine WAM Maria hotellis Soome suguvõsauurijatega
- 10.10. Omavaheline arutelu Katleris
- 14.11. Katleris ettekanne Harry Tuulikult
- 12.11.- 15.11. Mardilaadal EGS-i tutvustamine.
- 12.12. Eesti ELK Konsistooriumis Toompeal esines meile Mustvee, Maarja-Magdaleena, Lohusuu ja Tartu Soome koguduse õpetaja ning Tartu Teoloogia Akadeemia rektor, usuteaduse magister, õpetaja Eenok Haamer, kes rääkis oma elukäigust, eestlaste usust (muistse usu ühiseid jooni ristiusuga). Alustasime advendiaja lauluga ning lõpetasime jõululaulu ja palvega.
- 09.01.1999 Jõulud Katleris. *PÕLVNEMISLUGU* toimetus tänas paremaid autoreid
- Teoksil** on järjekorras 6. gootikirja kursus Mooni tänaval 32.Keskkoolis Liivi Aarma läbiviimisel. Koos meiega võtavad kursusest osa ka mõned õpilased sellest ajalookallakuga koolist ning nende ajaloo õpetaja.
- Tulemas** on
- 13.02. koguneme kuulama Virve Roosti ja Naata Raudsepa ettekandeid.
 - 13.03. EGS aastakoosolek ja näitus Paides
 - 10.04. Kohtumine Katleris
 - 08.05. Ekskursioon Tallinna ümbruse kirikutesse ja kirikuaia matmispaikadesse.

Kes oli... VÖÖRMÜNDER (rts. FORMYNOARE)

1. Eestkostja – eestkoste vananenud nimetus. Tegelikult on eestkoste teovõimetute kodanike isiklike ja varaliste õiguste ning huvide õigusliku kaitse vorm. Juriidilistes toimingutes, mis seostuvad eestkostetena õiguste ja kohustustega, asendab teovõimetut tema seaduslik esindaja – eestkostja. Seaduses sätestatud juhtudel määratakse eestkostja ka vara kaitsmiseks.

2. Kirikuvöörmünder (kirchenvormund) – ka “alam-kirikueestseisja”, Saaremaal “rottmeister”; katolikuajast peale kirikueestseisja abiline kohalikkude talupoegade hulgast, tavaliselt üks iga valla või vakuse kohta. Kirikueestseisjale ja õpetajale alludes täidavad nad mõningaid ülesandeid koguduse usulise ja kõlbla elu arendamisel.

Kirikueestseisja oli kihelkonnakiriku ametiisik, kes täitis majanduse ja politseilisi ülesandeid. Nad olid enamasti kohalikud mõisnikud (harilikult kaks kihelkonna kohta). Eestis loodi kirikueestseisja amet arvatavasti 16. sajandi alguses ja kaotati 1919. aastal.

Esineb ka kirikuvanem s.o. koguduse juhatuse liige või mõni ilmik, kes tavaliselt täidab mõningaid lihtsamaid ülesandeid korralduse alal jumalateenistuses või hingehoiutöös.

(ilmik = mittevaimulik isik).

3. Valla- e. kogukonna vöörmünder. Liivimaal 1820-63.a. vallakogukonna esindus ja haldusülesandeid täitev ametiisik.

4. Koolivöörmünder teostas koolis järelevaatust, mis enamasti protokolliti.

Üks vana foto

Karl-Georgi poeg

Karl Martinson oma perega

Pildil on Karl-Georgi poeg Karl –
Linda Getreu vanaisa, kes nägi
välja nagu ta vanaisa L. August B.
Bruiningkud olid kõik väikese
kasvuga inimesed – samuti oli
Karl-Georg ja ta poeg Karl.
Kasuisa Martinsoni pere oli
aga eriti suure kondiga ja tõmmud.

Pildi juurde võiks veel kord
meenutada *PÕLVNEMISLUGU*
nr.7 “Veel ühe vaarisa lugu”

Asjakohast nalja

“Kas olete selle daami sugulane?”

“Väga kaugelt. Meid oli 12 õde-venda - tema oli esimene, mina viimane.”

Veltveebel õpetab noorsõdureid ja väidab, et vee keemistemperatuur on 90 kraadi. “Ei ole õige, see on ikka 100 kraadi!” hõikab üks noorsõdur. “Kui mina ütlen, on õige!” jääb veltveebel kindlaks. Järgmisel päeval peale konsulteerimist ütleb ta: “Ajasin eile segamini. Vee keemistemperatuur on tõesti 100 kraadi, täisnurk on hoopis 90 kraadi. Sel sõduril eile oli õigus. Aga kust see tark sõdur pärit on?” Vastus kõlab: “Viljandi ja Tartumaalt.” – “No see nüüd küll õige ei ole. Kuidas saab üks inimene kahest kohast pärit olla?” ütleb veltveebel.

Veltveebel tutvustab ennast noorsõduritele: “Minu nimi on Kivi. Seda saate te varsti tunda, et ma kõva mees olen.” Ta alustab rühmaga tutvumist. “Kuidas on Teie nimi?” – “Kivilõhkuja” – kõlab vastus.

MÖÖDUNUD AEGADE ASJADEST

Edith Paris

Möödunud aegade asjade lähedal olin varakult. Algusest peale suvitasime Haapsalus ema sünnikodus. See oli vana pagarimaja. 200 aastat, ütles tädi (ca 1930.aastal). Suur mitme toa vaheline kehand laia plekist leivaahjuuksega, tallis/kuuris kütte taga vene tsaari pilt ja pika varrega puust leivalabidas.

Rullikuuri kirstus – oi, pitsilisi-loorilisi-sametist-siidist mütsikesi-kübaraid-peleriine, kuubi, vist Vigala punaruudulisi undrukuid (meile lastele mardisanditamiseks). Tädil olid ilusad vanad rukkililled ja roosidega Kusnetsovi kruusid/tassid, missuguseid meil Tallinnas polnud. Kohvi keedeti vasest kollase vase karva kohvisamovariga, teed teise hõbedakarva samovariga, millede jaoks ahjust süsi silindrikujulisse kaanega sütenõusse koguti. Seal oli kummuti sahtlis kaks paksust papist lehtedega albumit. “Mamma albumis” olid väikesed heledad fotod (ca 1867-1877), pikas volditud ja rüüritud riides soengutega daamid, toetumas lillepostamendile või härrale või istumas toolil, härra kõrval seismas, naiste seelikud laiad nagu Koidulal. Vanatädi tulnud vahel külla, koer polnud sallinud ta pikka, musta kiirest käimisest õõtsuvat seelikut, hüpanud ette-taha, kõrvale, mis hirmus: tädi Amanda tuli! Vana aed: käokingad, kuld pallid, tuli- ja mõõkliiliad, saia- ja nõõbililled peenrail, lõhnavad-lõhnavad valged ja lillad öökannikesed, metstulbid ja meelespead/ära-unusta-mind-lilled rohus, aiaroosipõõsad, kus ronisid rohelised kuldpõrnikad ja mille paksud täidisõied vihmasel suvel kõik ei avanenudki, vaid teravaotsaliste nuppude/sibulkuplikestena varre otsa püsti jäid, kus neid sealt ilusasti tervelt ära tõsta sai. Pereliikmete õunapuud: “sampanja”, “päär”, “jänesepea”.

Need olid asjad ümberringi luues ka kujutusi inimestest. Ema ja tädi isa oli eluaegne aktsiisiametnik, riigi viinamajanduse korraldaja, “viinahärra”, nagu nimetas onu **Ants (Laikmaa)**, kes Haapsalus Prosti koolis käies koos vend **Bernhardiga** ja hiljem õpingutelt välismaal naasnud algaja kunstnikuna seal oma nõo ehk onutütre peres kostil olnud. Isa sõitis maal mööda mõisate viinavabrikuid, tal oli hobune ja selle jaoks tall. Tuudi mõisas olnud parajasti ristsed ja ta võetud/läinud valitseja tütre ristiisaks (Tuttomäggi, 1870, sain hiljem teada).

Isa noorem vend **Robert** oli mööblikaupmees, läks noorena oma perega Venemaale Tveri linna ja nemad jäidki ära. Mu tädiga ühevanune, isa venna lapsena väga lähestikku ja ka ühes majas sündinud ja koos kasvanud tütar **Ella** saatis eesti aja lõpuni Haapsallu Pilzudsky markidega kirju Poolast Katowice linnast.

Isa oli **Heinrich Andreas**, sest ta vanaisa, ema isa oli **Andreas** olnud. Isa isa, mu ema ja tädi vanaisa oli **Gustav Reinhold**, vanaema **Helene**. Nende olid surnuaial otse platsi sissekäigu vastas kaks madalamat otstes laienevate harudega halli paekiviristi, missuguseid välja raiuti ja kohale veeti linna lähedalt Pullapää klindist, haudadel mitmesuguste püsitaimede rohelised mättad, igakevadine tädi hoolitsus.

Vanaisa oleks nagu tulnud Haapsallu Hiiumaalt, onu Ants arvas, et ehk Lahvilt, seal niisugune talu olnud, sest vanaisa perekonnanimi **Schlaf** (loe slaaf) võis linna moodi Lahvi olla.

“Viinahärra” lapsed käisid oma plangu vahelt kõrvalasuva väikelastekooli Marien Asyl'i pidulike valgete põlled ja lehvidega peas kasvandikke imetlemas. Nad olid uhked nagu nukud, kes oma kahekorruselise, parun Stackelbergi madalast halvast seisukorras kivimajast troonipärijanna Maria Aleksandrovna suurelise abiga ümberehitatud kooli õues liikusid.

Kord kui mu ema, helepäine tüdrukuke, hoovivärvaval vana pärna all suurt võileiba oli söönud, tuli ema onupoeg **Ants/Hans Laipmann** ja ütles: ”Nii väike laps ja nii suur leib!”. Pärnapuu tänaval maja otsas oli suur, 300-aastane, ütles onu Ants (ca 1930).

Maja uksekell oli nii: väljas käepide traadi otsas, mis ülal läbinud seina ja esiku, ukse kohal toas vaskkellukesega lõppes ja kui seda liigutati, siis helises. Võõrad lapsed käinud seda vahel tänaval tõmbamas/helistamas, seest oli kuulda: vutt-vutt-vutt, sammukesed jooksid ära.

Tädi **Laura** (Lalla), kelle juures elasime, pidi vanemate vanima tütrena minema vara kodunt välja teenima, lastepreili/guvernante/guvernandina Moskvas ja Peterburis, kuhu saksa ja vene keele oskuse pärast töövõtjaid eelistati. Inglise perekonnas osteti musta rukkileiba ainult köögitudrukule ja lastepreilile, kes ilma selleta harjunud polnud. Poja hea õppimise eest kinkis proua preilile türkiisi ja briljandikestega kuldkäevõru. Enam aastaid, kuni kooli lõpuni oli Laura Genrihovna Zenja Kaldopskaja (Koldobskaja?) juures.

Rikas juudi perekond emigreerus revolutsiooniga Venemaalt Prantsusmaale. ca 1930-ndal aastal külastas Zenja Haapsalut, kinkis mu tädile roosade lopsakate pojengi õite ja mitmevarjundiliste roheliste lehtedega masintikandis mustast atlasest diivanipadja, Pariisi vene emigrantide harrastatud üldtunnustatud käsi- ja leivatöö.

Mu ema ja tädi ema oli sündinud Laipmann, onu Antsu sugulane, Laipmannid pärit Vigalast. **Anna/Annette Laipmann** sündis Kiltsis (Weissenfeld) 2. juulil 1849, olles koolmeister **Jüri Laipmanni**, onu Antsu isa, **Hans Maddise poeg Laipmanni** paar aastat vanema venna vanem tütar. Nii täpselt sain teada hiljem.

Mu sees oli varakult pilt endisest ajast – romantiline, kaunistustega, aga tõsi, et siis elati ka nii. Mu lapsea sünnipäevadel olid alati vahukooretaskud. Kondiitriärist toodi seest tühjad munataignast kuklid, lõigati pealt kaaneke ära, täideti vahukoorega, pandi kaas tagasi. Kõpsetati kõõmnekukleid, tädi sünnipäeval südasuvel tehti rabarberikooki ja vaniljejäätist munaga, ema sünnipäeval septembri lõpus õunakooki, siis oli õunaaeg. Väga imestusid meie teismelised seda kuuldes (1960-ndail aastail, tollane ideoloogia).

See oli ema "Haapsalu vanasti", mulle silmaga nähtav ja käega katsutav. Isa "ennevanasti" polnud nii silmnähtav, käegakatsutav. Isa sündis Viljandimaal Viiratsi vallas Mustapalli külas **Jürini** talus, mille asutanud uudismaast isa vanaisa **Jüri Jaan**. Isalt pojale peeti kohta eesti aja lõpuni, peremehed **Märt, Jaan, Märt, Jaan Jürine**. Vanaema **Reet Rüütel**, kes Uue-Võidu vallast mööda sõitva vanaisa tähelepanu oli köitnud usina, pead tõstmata tööga põllul vilja kokku pannes, olla põlvnenud rootsi rüütlist. Mustapalli elanike esivanemad tulnud peale Põhjasõda Saaremaalt ja rajanud viis Saare-nimelist talu.

Isa viis meid emaga pea igal suvel oma sünnimaile käima, kui ellerheinad ja kullerkupud õitsesid, kus ükskord aia taga keset lilli hirmus tige pull seisis, meid vahtis ja noored lõhnavad kased kambrites. Isal olid sini-sinised silmad, kas Mustapallis õitses nii lina? See oli siiski põgus käimine ja isa "ennemuiste" hõljus enam õhus ja meeles üldistavaks eesti talupoja pildiks, segunedes isa ja meie **Mai-tädi**, kes eluaeg meil elas ja teenijaks oli, kelle vanaisa ja minu isa vanama, Märdi naine, venda-õde, õde-venda **Mölderid**, meenutuste/videvikujutuajamiste, raamatutest loetu, ajalootundidest kuulduga eriliseks üle maade, maade kohal sõudvaks lugulauluks, lähedaloleva Holstre ärkamisaja hõngu. Pikad hallid talumajad, suuremad põllud, metsad, künkad, sügav must järv Mustapalli tee ääres, järsk püstine Supsimari mägi, et hirm autoga alla sõita, Metsa ristiema lumivalged loomulikud lokkis juuksed, vendade, mu onude suured, tugevad, laiaõlgseid kujud, pikasäärega saapad jalas nagu väärikas osa väärkast loodusest. **Maa ja rahvas, rahvas ja maa.**

Õnnitleme

Toomas Väinsaar	29.02.1964	35
Hans Lunden	04.03.1929	70
Ilme Klementi	08.03.1934	65
Edith Paris	24.03.1924	75

Väljavõtteid loetust

Heino Gustavson **AEGNA** Pärimustead. Maalehe raamat 1998

1689.a. võttis Rootsi võim Tallinna alluvusest Aegna, Naissaare ja Paljassaared (tollal oli neid kaks: Suur- ja Väike-Paljassaar). Samast ajast pärineval Aegna kaardil (autor - maamõõtja Johan Holmberg) näeme saare idaosas kümnetalulist küla. Perede heinamaalapikestest on seitse lääne- ja edelaranniku piires, üks Hallikiviranna juures ning kaks Pardilõuka ääres Lemmikul. Heina tehti üheskoos Külalaha-äärsel niidul. Suurepaadiaugule joonestatud ankur ühes seletusega viitab nn tormisadamale. Arvatavasti tunti paika juba siis ka Mustsadamana. Saart kamandati riigile kuuluvast Viimsi mõisast.

Holmbergi märkmetest ilmneb, et Aegna peredki kuulusid "lossi alla", st allusid Toompea kaudu riigile. Nemed "püüdsid latikaid ja silku, aga isiklikku põllumaad neil ei olnud". Samas on kirja pandud peremeeste nimed:

1. Ratze Thomas	6. Siffer Thomson
2. Micko Jost	7. Mattis Berentsen
3. Niggola Maddis	8. Mannokas Mattz
4. Matty Andres	9. Lutika Teno
5. Didrich Otto	10. Juri Hansson

On raske otsustada, kes neist rootsi, kes eesti verd. Kindlasti olid rootslased nr-d 1, 5, 6, 7 ja 10. Esmakordselt on saare alalisi elanikke mainitud aastal 1469. Ilmselt olid nad rootslased. Raele maksid mehed nn asumistasu.

KODUMAA

Marie Under (1883-1980)

Paljud on enne siit läinud,
nende varjugi enam ei paista;
need, kes nende jälgedel käinud,
neid ka enam ei ussidki haista.

Rada on vaevakividest tihke;
hukkunud eludest üdiseb rabu...
Siiski! Kohiseb viljavihke;
kärbitud tiibu kohendab abu.

Esihõimude sammude raskus
ergutab ikka veel tallaalust:
põliseks siia mulda see laskus,
kõmisev taplusest, teost ja valust.

“Mureliku suuga” Tallinn 1942

Marie Underi juured on sügavalt Hiiumaa mullas. Siin täitsid tema esivanemad muistsetest aegadest peale oma eluülesandeid, pidasid mitmesuguseid ameteid. Sageli olid need rahutu vitaalsusega inimesed, kes elasid saja aasta lähedani. Luuletaja enda andmeil pärineb Underi nimi Suuremõisas karjaravitsejana ametit pidanud isapoolsest esiisalt Nigola Hansult, kes osanud hästi loomi ravida, kohaliku rootsi keelest mõjustatud keelepruugi järgi “undrit teha”, s.o. “imet teha”. Arhiivi materjalid kõnelevad, et esialgseks perekonnanimeks oli aga Nirk, mis alles hiljem asendati Underiga. Marie Underi vanaisa Nigolas Nirk töötas noores eas Kärkla kalevivabrikus. Tema kohta leidub hingederevisjoni kirjades sissekanne 1858. aastast: Hagaste Thomas Nigolas Nirk, gennant Under. Võimalik siis, et argisem Nirk vahetati hiljem peenema või koguni hüüdnimena säilinud Underi vastu.

Marie Under sündis 27. (15.) märtsil 1883.a. Tallinnas Alimanni uulitsa väikese puumaja mansardkorruse toakeses (praegu Koidu tänav 46), kus Hiiumaalt – Kassarist ümberasunud kooliõpetajast isa Prido (Priidu, hiljem Friedrich) Under oma naise Leena (neiuna Kerves) ja esimese lapse Evangelinega oli peavarju leidnud. Marie Underi lapsepõlv kulus Tallinna kitsastes agulikorterites – Tui uulitsas Peter Baueri vaestekooli katuse all, kus Prido Under sai tööd õpetajana, hiljem Invaliidi uulitsas asuva invaliididekodu kurvas naabruses. Kusagil aga oli muinasmaa – Hiiumaa, millest räägiti kodus ja mida Marie Under nägi alles 9-aastaselt ning võttis sealt kaasa midagi helendavat kogu eluks.

ÜKS AMMUNE LUGU

Viivi Liventaal

Saatust sättis kuidagi nii, et Kuke Jüri (1784-1854) perre sündisid järjest poisid: Hans, Mart, Jaan, siis plikatirts Ann ja jälle poisid Jüri ja Ado.

Aeg läks. Poisid kasvasid. Tuli aeg oma pere luua. Kes läks sulaseks, kes naaberkülla koduväiks, kõige noorem viidi aga neljateistaastaselt kalmuaeda.

Ja kui siis, 1837-nda aasta sügisel, Kuke Jüri kolmas poeg, Jaan, isale ütles, et läheb kosja Loogalepa kõrtsmiku tütrele Anule, vangutas vana Jüri pead – kas sellest preilist eidele abilist küll saab! Aga kosjas Jaan käis ja sama aasta hingedekuu teisel laupäeval peeti ka pulmad.

Aastad läksid. Anu oli tubli. Ja vana Jüri vaatas rõõmuga, kuidas Jaani pere kasvas. Juba oli peres kolm poega.

Jälle oli Anu hakanud vöökohast paisuma. Õhtuti istus vana Ann – ehk lihtsalt Kuke eit – voodiserval ja muretses. Et Jaani peres jälle peenikest peret oodata oli, see oli kindel. Pidi aga see just lõikuskuusse jääma! Peale selle oli Anu ühel õhtul eidele reetnud, et midagi on teisiti kui varem oli olnud, vist on kaksikud.

Ja siis, 1848-nda aasta 28-ndal juuli ilusal pärastlõunal kutsus Anu eide sauna ja imestas, et nüüd hakkab midagi toimuma, kuigi ta enda arvates peaks aega veel küll olema.

Anu vaevles poole ööni. Esimene laps, väike tüdruk, sündis enne päikesetõusu. Ei jõudnud eit selle inimesehakatisega veel midagi ette võtta, kui oli selge, et tulemas on veel keegi. Seekord oli tulijaks poiss – veidi priskem ja valjema kisaga, aga eide meelest kuidagi nõrguke. Eit toimetas vastsündinutega, timmis pesuvett, kobistas saunaesikus, kui kuulis Anu oigamist ja vaikset häält – eit, palun aita mind. Ja kui siis eit Anu juurde läks, nägi ta, et veel tahab keegi siia ilma tulla. Aga see poiss oli juba nii nõrguke, et eide nipid ei suutnud teda häälitsema panna.

Ja sa armas aeg! Veel oli keegi tulemas! Aga liiga kaua oli see neljas pidanud ootama siia ilma tulekut. Eit pani kaks elutut kahe vaikselt häälitseva kõrvale ja astus saunaesikust õue.

Jaan istus aidamademetel, oli seal vist istunud terve öö, ja vaatas üksisilmi tõusvat päikest. Eit astus poja juurde ja ainus, mis ta öelda oskas, oli – sa igavene reo, kuhu sul nii kiire oli, et Anule kohe kahed kaksikud korraga tegid. Te ju alles noored, aega küll. Nüüd aga kutsu ruttu naabri Jüri piibliga. Need kaks veel elavat tuleb kohe ära ristida. Kui aasta hiljem eit oma poja Jaani lahtise kirstu ees seisis, tuli talle see öö, see hommikune päikesetõus ja Jaanile ütlemine meelde. Ta pani käed risti ja ohkas – looja, sul oli õigus. Sina teadsid, et ta peab kiirustama.

VANAD ARMSAD TOATAIMED

(järg)

Virve Roost

Loorberipuu kasvab Vahemeremaal 10-20 meetri kõrguse puutaolise põõsana ja on juba antiikajast peale tuntud ning hinnatud dekoratiivtaim aedades ja parkides. Teda peeti kuulsuse sümboliks ja ta oli pühendatud muusika ja luule kaitsjale Apollonile. Paljude sajandite jooksul on loorberipärja või –oksa kinkimine olnud suurimaks austusavalduseks nimekatele luuletajatele, heliloojatele, sportlastele.

Et kuivatatud loorberilehed on hinnatud toiduvürts, seda teab igaüks. Puul on aga veel teisigi märkimisväärsed omadusi: loorberilõhna ei talu kärbsed ega moskiitod; lehtedes sisalduvatel eeterlikel õlidel on antibiootilised omadused, seetõttu kasutatakse lõunapoolsetes maades loorberioksi haigetõu õhu värskendamiseks.

Oleander kasvab looduses 2-4 meetri kõrguse põõsana jõgede, ojade ja kraavide kaldail. Tema roosad või valged õied on väga tugeva lõhnaga ja kui suur taim toas õitseb, võib sellest isegi peavalu saada. Oleander on mürgine taim: loomad ja linnud, kes söövad tema lehti, võivad selle tagajärjel isegi hukkuda. Inimesele on ohtlik otsene kokkupuutumine taime mahlaga.

Meretagustelt maadelt toodi esimeste hulgas kaasa aaloe, agaav, asparid, fuksia, hibisk, kameelia, kriinum, lehtliilia, lemmalts, pelargoonid, sidrunipuu, vahalill, viigikaktused.

Puis-aaloe kasvab Lõuna-Aafrikas kuni 3 meetri kõrguse põõsana ja võib ka toas kasvada meetrikõrguseks ning isegi õitseda. See taim sai kiiresti tuntuks eelkõige tänu oma raviomadustele. Rahvameditsiin kasutab aaloe värskeid lehelõike põletushaavade ja ohatiste raviks, purustatud lehemassi või sellest väljapressitud mahla koos meega aga külmetushaiguste, eriti kõha raviks. Ka ametlik meditsiin tunnustab aaloemahlast valmistatud ravimeid. Nüüdisajal tarvitatakse neid haavandtõve, bronhiaalastma, silmahaiguste ja põletushaavade raviks, ka lahtistina. Mahla kasutatakse ka kosmeetikatööstuses.

Mehhikost ja USA-st pärit **ameerika agaav** on varretu suurekasvuline kompaktne rosett-taim, mille lehekodariku läbimõõt võib ulatuda paari meetrini. Vahemeremaal on see taim sajandite jooksul laialt levinud ja metsistunud. Baltimaadel oli temagi üks nendest taimedest, mis suvel mõisahoone esist kaunistasid, sageli oli kombeks asetada ta ümmarguse lilleklumbi keskele postamendile.

Üsna sageli võib vanadel fotodel näha **aspareid** (asparaagus). Nii **tihedaõieline** kui **sulgaspar** on pärit Lõuna-Aafrikast. Jõudsa kasvuga tihedaõieline aspar võib toas ka õitseda ja viljuda. Väikesed roosad õied lõhnavad omapäraselt, küpsed viljad on punased. Kui selle liigi võib suveks ka õue viia, siis sulgaspar, mida rahvas tihti udumirdiks nimetab, on kapriisem, sooja- ja varjulembesem. Mõlemaid liike armastatakse nende õrna õhulise välimuse tõttu, nende oksad on hinnatud lõikeroheliseks.

Kiiresti sai populaarseks Lõuna-Jaapani igihaljastest metsadest pärit **lehtliilia**, mille tumerohelised lehed meenutavad maikellukese omi, kuid võivad kasvada kuni 70 cm pikkuseks. See taim on ülimalt vähenõudlik ja kasvab üsna hästi ka hämarates ja jahedates ruumides, kus ükski teine toalill ei suuda kuigi kaua vastu pidada. Taime vähenõudlikkust näitavad ka tema rahvapärased nimetused – “lihunikupalm”, “kingsepapalm” (kui ehtsad palmid olid möödunud sajandi lõpul suurmoeks jõukates kodudes, siis lehtliilia oli niiõelda väikese mehe palm). Meie vanavanemad nimetasid lehtliiliat ka “kummutililleks”, sest tihti olevat teda hoitud sellel tookord moodsal mööbliesemel.

Kuigi möödunud sajandil olid kõik toataimed uued ja huvitavad, olid erilises soosingus siiski rikkalikult õitsevad taimed. Neid peeti ka pererahva aednikuoskuste üheks mõõdupuuks ja asetati tavaliselt ikka aknalauale, nii et möödakäijad neid imetleda saaksid.

Juba mitu sajandit on ilutaimena tuntud Ida-Indiast pärit ühe-aastane **balsamiin-lemmalts** ehk **aedbalsamiin**. Selle püstine, lihakas, sageli klaasjalt läbipaistev vars on 30-50 cm kõrgune, õied asetsevad mitmekauka lehtede kaenaldes, õitsev taim meenutab väikest tokk-roosi. Ka Eestis ja Soomes oli see taim tuntud juba möödunud sajandi

alguses. Nagu enamuse esimeste toalilledel puhul, oli balsamiingi esmalt jõuka rahva – mõisnike ja kirikhärrade kodude ehteks, sajandivahetuseks oli temast aga saanud rahvalik lill, “vaese rõõm”, mida peenemal rahval ei kõlvanud isegi enam köögis kasvatada. Sajandivahetusel sai Põhjamaades tuntuks ka Aafrikast pärit **Walleri lemmalts**, mida tema peaaegu aastaringse õitsemise pärast “Virgaks Liisuks” kutsuma hakati. Vahepeal suhtelises unustuses olnud lemmaltsad on viimastel aastakümnetel taas soosingusse tõusnud.

Kesk- ja Lõuna-Ameerika ekvaatorilähedastest mäestikumetsadest pärit **fuksiad** levisid Euroopas kiiresti tänu oma huvitavatele, väikesi tantsutüdrukuid meenutavatele õitele. Saksamaal oli fuksiat sajandivahetusel nii suures soosingus, et teda nimetati “täitsapoisiks”, “igäuhe lemmikuks” ja “väikese mehe roosiks”. Soomes on aga tema rahvapäraseks nimeks “veretilk”, võib-olla seepärast, et meie põhjanaabritel oli see lill seotud matusekombestikuga – fuksiadõisi tavatseti lahkunule kirstu kaasa panna. Eestis oli fuksiat kuni II maailmasõjani samuti väga armastatud, eriti maakodudes ja on nüüd, sarnaselt balsamiinidega, jälle moes.

Kui fuksiad on poolvarjutaimed, siis Lõuna-Aafrikast pärit **pelargoonid** armastavad päikest. **Viirpelargoonidel** on teatud kaugusel leheservast viimasega parallelselt rohkem või vähem silmapaistev pruun viirg. Taimede puudutamisel on tunda tugevat üsna ebameeldivat lõhna. Viirpelargoonid on vastupidavad ja vähenõudlikud taimed, mis õitsevad kogu suve. **Suureõieliste pelargoonide** aretamisega tegeldi esialgu Inglismaal, mistõttu neid tuntakse sageli inglise pelargoonide (ka värispelargoonide) nime all. Seda rühma iseloomustavad teistest suuremad õied ning lõhnata ja viirgudeta lehed, samuti viirpelargoonidest lühem õitseaeg. Väga populaarsed olid ka **lõhnavad pelargoonid**. Mitmete looduslike liikide lehed sisaldavad meeldiva lõhnaga eeterlikke õlisid (mõned eritavad sidrunilõhna, teised roosilõhnaga sarnanevat aroomi). Neid taimi kasvatati õhu värskendamise eesmärgil; rahvameditsiin kasutas nende lehti kõrvavalu leevendamiseks.

Olgu lõpetuseks öeldud, et toataimede kasvatamine oli möödunud sajandil mõnes mõttes lihtsam kui nüüdisajal, kus keskküttega ruumide kuiv õhk seab taimede valikule teatud piirid. Ahjuküttega ruumides on võimalik hästi kasvatada praktiliselt kõiki toalilli, sest seal saab arvestada taimede kasvurütmiga. Meie pimedal talveajal vajab enamus toataimi puhkeaega, mille jooksul neid tuleks hoida madalama temperatuuri juures. Nii mõisas kui talu- ja linnamajas oli ruume, mida iga päev ei köetud ja kuhu võis taimed talvituma panna.

Mul on seltsikaaslastele palve – kui kellelgi on vanu fotosid, kus ka toataimed peal on, siis sooviksin neid meelsasti näha.

MEIE AUTOREID

Virve Roost

Sündinud 17.08 1933.a. Tallinnas Koolis käinud Reegoldis, Viljandis ja Tartus. Tartu Ülikoolis lõpetas 1956. aastal matemaatika - loodusteaduse osakonna bioloogina. Väitekirja kaitses 1979.a. Töötanud Vasalemma Keskkoolis, Eesti TA Eksperimentaalbioloogia Instituudis ja Tallinna Botaanikaaias, kus töötab ka praegu. Avaldanud kodumaal ja mitme Euroopa riigi ning USA erialajakirjades artikleid troopiliste taimede ja eesti orhideede kohta. Osalenud mitmel rahvusvahelisel konverentsil, esinenud raadios ja TV-s. Avaldanud üle 100 populaarteadusliku kirjutise. EGS-i Tallinna osakonna aktiivne liige.

TUTVUSTUS

Interneti vahendusel saime teateid Soome sõprusseltsi “**Suomen Sukututkimusseura**” kohta. Selle seltsi liikmeks Soomes võivad astuda sugupuu-uurimisest innustunud üksikisikud või ühendused. Põhimääruses on öeldud, et vähemalt 2/3 liikmetest peavad olema Soome kodanikud.

Aastaliikmed maksavad üldkoosoleku poolt kehtestatud liikmemaksu. 1997.aastal oli see liikmemaks 140 marka (alla 30-aastastele õppijatele oli maks 70 marka). Liikmed võivad uurimuste edendamiseks moodustada ka ühendusi-osakondi territoriaalsel, uurimuse spetsiifika või muul alusel.

Toetajaliikmed maksavad toetussumma, mille alammäärana otsustab üldkoosolek. 1997.a. sai toetajaliikmeks makstes 3000 marka.

Teadurliikmeks võib seltsi koosoleku või juhatuse esitusel kutsuda Soome kodaniku, kes on seltsi eesmärkidele kaasa aidanud teaduslike uurimustega või teadmiste levitamiseks.

Kirjavahetaja liikmeks võib kutsuda geneaoloogia- või isikuajaloo alal tunnustatud välismaalase.

Auliikmeks saab samade organite esitusel isik, kes eriti märgatavalt on edendanud seltsi tegevust.

Teadus-, kirjavahetaja- ja auliikmetel ei ole liikmemaksu kohustust. Aasta- ja toetajaliikmeteks võivad olla ka välismaalased. Teadus-, toetaja- ja auliikmed saavad seltsi väljaandeid tasuta. Tasuta saavad seltsi ajakirja ka aastaliikmed. Muid väljaandeid saavad aastaliikmed odavamini. Allahindluse suuruse määrab juhatuse. Seltsi

liikmetele teevad hinnaalandust oma väljaannete müügil veel Soome Ajalooselts, Soome Kirikuajalooselts ja vastav rootsikeelne kirjastus Soomes. Nende müügikoht Helsingis on **Kirkkokatu 14 TIEDEKIRJA**.

Seltsi liikmete kasutuses on mahukas raamatukogu ja teatmeteendendus.

Raamatukogu asub seltsi peakorteris ning asutati 1931. aastal. Raamatukogus on 40 000 raamatut. Laenutatakse vaid seltsi liikmetele. Eestit riikide kataloogis veel ei olnud.

SUOMEN SUKUTUTKIMUSSEURA on asutatud 1917. aastal, on riigi poolt toetatav. Selts on kahekeelne ja tal on 2900 liiget (Soome rahvaarv on 5,1 miljonit). **Seltsi** ja ka ühtlasi **seltsi raamatukogu aadress** on **Liisankatu 16A** 00170 Helsinki, tel (09) 2781188, fax (09) 2781199, e-mail Sukututkimusseura@genealogia.fi

SUKUTUTKIMUSSEURA kirjastuse aadress on **Marienkatu 7C** 00170 Helsinki.

Seltsi juhatuses on esimees, aseesimees, majandusjuht, 6 liiget ning 3 liikmekandidaati.

Ametnikud on: asjaajaja-juhataja, raamatukoguhoidja, sekretär ja esindaja (volinik, agent)

Komisjonid on: töökomisjon 6 liiget

toimetuskomisjon 8 liiget

programmikomisjon 3 liiget

GENOS toimetus 2 inimest

SUKUTIETO toimetus 3 inimest

Selts peab juhatuse poolt kokkukutsutud koosolekuid, millest aastakoosolek ja valimiskoosolek on määravamad. Seltsi aastakoosolek peetakse 10. aprillil Elias Robert Alceniuuse surmapäeval. Valimiskoosolek peetakse novembris-detsembris. Juhatus valitakse kolmeks aastaks, kusjuures vahetatakse välja 3 korralist liiget ja 1 liikmekandidaati. Juhatus valib oma keskelt juhataja ja asejuhataja ehk esimehe ja aseesimehe. Juhatus määrab ka enda hulgast või väljast poolt vajalikud ametimehed.

Suguvõsaurijate päevad on toimunud kord aastas alates 1978.a. Soome erinevates paikades. Ainult Espoos, kus toimus I ja Oulus on päevad toimunud kaks korda.

Seltsi ajakirju GENOS ja SUKUTIETO on Harri Talvoja tutvustanud *PÕLVNEMISLUGU nr.2* (veebr.1998).

Muudest väljaannetest on ära toodud veel:

GENOS –Sisu 1930-1979. Isikuloend 1960-1979, 1982.

GENOS –Isikuloend 1930-1959, 1963.

SUGULOEND (3 sugupõlve 25000 nime), 1992.

E.J.Hämäläinen. Taluperemeeste loetelu sugupuu-uurimise abivahendina, 1993.

vt. ka sukututkimusseura@genealogia.fi

<http://www.genealogia.org/ssss.htm> jt.

A.Roomets

Kuulutused

Kui kuulutuses on kuulutaja nimi ära toodud, saab otse tema poole pöörduda. Kui aga kuulutuse all on nimetähed või mingi varjunimi, vahendab kuulutajat ja vastajat toimetus.

~~~~~  
Olen tänulik kui mulle teatatakse, kuidas taludes nahku pargiti. Kas tehti seda igas talus ise või oli küla/valla peale vastav käsitööline?  
~~~~~

A.Roomets

~~~~~  
Mind huvitab, kuidas ja kus kogunesid eelmisel sajandil lauluhuvilised küla-inimesed (s.o. enne laulu-mängu seltside loomist). Kes teab?  
~~~~~

“Laulja”

~~~~~  
Toimetus arvab, et ikka ehk kiriku juures. Mida arvate teie?  
~~~~~

Laualehe toimetus

Toimetaja Ants Roomets

Tehniline toimetaja Endla Nugis

Liikmed:

Väino Mäe, Hjalmar Märskä, Ants Härma

Kirjad: EE0009 Tallinn Muraka 5 E. Nugis

Toimetuse telefon 6 775 011 Ants Roomets

☘

☘

☘

VABANDAME!

PL oktoober – nr.6 lk.1 6..rida

“...Rootsist Gustaf von Gutten...” palume lugeda

“...Rootsist Gustaf von Gertten...”

